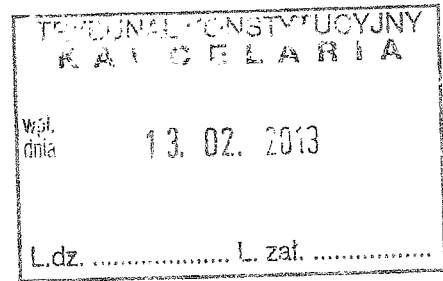

Warszawa, dnia 12 lutego 2013 r.

PG VIII TK 130/12

SK 64/12

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY

W związku ze skargą konstytucyjną K S o stwierdzenie, że art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2008 r. Nr 50, poz. 291 ze zm.) w zakresie, w jakim przepis ten nie przyznaje prawa do jednorazowego odszkodowania osobom, podlegającym rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu, które doznały trwałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu wskutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej w związku z prowadzoną pozarolniczą działalnością gospodarczą, jest niezgodny z art. 32 w związku z art. 67 ust. 1 Konstytucji

- na podstawie art. 27 pkt 5 w zw. z art. 52 ust. 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zm.) –

przedstawiam następujące stanowisko:

na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zm.) postępowanie podlega umorzeniu, wobec niedopuszczalności wydania orzeczenia.

Uzasadnienie

W powołanej skardze konstytucyjnej K S zakwestionował konstytucyjność art. 10 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, zwanej dalej ustawą.

Skarga ta wniesiona została na tle następującego stanu faktycznego i prawnego.

K S jest rolnikiem i jednocześnie prowadzi działalność gospodarczą, polegającą na wykonywaniu nadruków na kubki ceramiczne i produkcji kalek do nadruku. Skarżący skorzystał z możliwości kontynuowania rolniczego ubezpieczenia społecznego, o której mowa w art. 5a ustawy, przewidzianej dla rolników, którzy jednocześnie rozpoczynają prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej.

Decyzją z dnia listopada 2009 r. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny stwierdził u Skarżącego chorobę zawodową – z wysokim prawdopodobieństwem, że jest ona związana z warunkami pracy przy prowadzeniu działalności gospodarczej.

Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, decyzją z dnia lipca 2010 r., odmówił przyznania K S prawa do jednorazowego odszkodowania z tytułu uszczerbku na zdrowiu powstałego na skutek rolniczej choroby zawodowej, gdyż stwierdzona u Skarżącego choroba zawodowa nie pozostaje w związku z pracą na rzecz gospodarstwa rolnego.

Sąd Rejonowy w T Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, wyrokiem z dnia października 2010 r., sygn. akt , oddalił odwołanie K S od wyżej wymienionej decyzji KRUS. Sąd wskazał, że ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników nie obejmuje ryzykiem ubezpieczeniowym zdarzeń związanych z prowadzeniem przez rolnika pozarolniczej działalności gospodarczej. Rolnik prowadzący

jednocześnie pozarolniczą działalność gospodarczą, który skorzystał z przywileju pozostawania w rolniczym ubezpieczeniu społecznym, nie nabywa natomiast uprawnień z powszechnego systemu ubezpieczeń w razie wypadków i chorób zawodowych.

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w P
, wyrokiem z dnia lutego 2011 r., sygn. akt , oddalił apelację Skarżącego od wyroku sądu pierwszej instancji, gdyż, zgodnie z art. 10 ust. 1 pkt 1 ustawy, jednorazowe odszkodowanie z tytułu choroby zawodowej przysługuje ubezpieczonemu, podlegającemu rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu, wyłącznie z tytułu rolniczej choroby zawodowej.

Sąd Okręgowy podkreślił, że rolnikowi, który jednocześnie prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą, ustawa pozostawia wybór rodzaju ubezpieczenia, jakiemu będzie on podlegał, i tytułu opłacania składki. Konsekwencją wyboru rolniczego ubezpieczenia społecznego przez rolnika prowadzącego pozarolniczą działalność gospodarczą jest niekorzystanie z uprawnień związanych z powszechnym ubezpieczeniem z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych.

W ocenie K S , niezgodność art. 10 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników z art. 67 ust. 1 Konstytucji wyraża się w tym, że przepis ten pozbawia Skarżącego prawa do jednorazowego odszkodowania z tytułu choroby zawodowej, której doznał On na skutek prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej w okresie podlegania rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu, podczas gdy osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą i podlegające powszechnemu ubezpieczeniu społecznemu mają prawo do takiego świadczenia w przypadku doznania uszczerbku na zdrowiu na skutek choroby zawodowej powstałej w związku z prowadzeniem takiej działalności. Oznacza to, zdaniem Skarżącego, że regulacja art. 10 ust. 1 ustawy jest niezgodna z art. 32 Konstytucji, gdyż

różnicuje sytuację prawną osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą.

W pierwszej kolejności rozważenia wymaga problem dopuszczalności konstytucyjnej kontroli art. 10 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w postępowaniu zainicjowanym niniejszą skargą konstytucyjną.

W świetle utrwalonego orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, w każdym stadium postępowania istnieje bowiem obowiązek badania, czy nie zachodzą ujemne przesłanki, skutkujące obligatoryjnym umorzeniem postępowania.

K S zakwestionował konstytucyjność art. 10 ust. 1 ustawy, zgodnie z którym:

„Jednorazowe odszkodowanie przysługuje:

- 1) ubezpieczonemu, który doznał stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu wskutek wypadku przy pracy rolniczej lub rolniczej choroby zawodowej;
- 2) (uchylony)
- 3) członkom rodziny ubezpieczonego, który zmarł wskutek wypadku przy pracy rolniczej lub rolniczej choroby zawodowej;
- 4) (uchylony).”

K S konstytucyjnej kontroli poddał cały art. 10 ust. 1 ustawy.

Z treści skargi wynika jednak, że konstytucyjne wątpliwości Skarżącego, w zakresie opisanym w petitum skargi, budzi jedynie przepis art. 10 ust. 1 pkt 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, stanowiący jednocześnie podstawę ostatecznego rozstrzygnięcia Jego sprawy przez Sąd.

Z tego względu, w trybie niniejszej skargi konstytucyjnej, kontroli mógłby podlegać jedynie przepis art. 10 ust. 1 pkt 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Wypada również zauważyć, że Skarżący nie kwestionuje merytorycznego rozwiązania w art. 10 ust. 1 pkt 1 ustawy, polegającego na przyznaniu osobie podlegającej rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu prawa do jednorazowego odszkodowania z tytułu stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu powstałego na skutek wypadku przy pracy rolniczej lub rolniczej choroby zawodowej.

Z analizy skargi konstytucyjnej wynika natomiast, że zarzut dotyczy jednego z warunków uzyskania przez osobę podlegającą rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu jednorazowego odszkodowania, tj. wymogu, aby uszczerbek na zdrowiu był wynikiem wyłącznie rolniczej choroby zawodowej.

W tej sytuacji, przepis ten mógłby podlegać konstytucyjnej ocenie w części zawierającej wyraz „rolniczej”.

Dla oceny dopuszczalności kontroli art. 10 ust. 1 pkt 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, w opisanej wyżej części, w trybie niniejszej skargi konstytucyjnej zasadnicze znaczenie ma jednak ustalenie, czy skarga ta spełnia konstytucyjne i ustawowe wymagania dla uruchomienia konkretnej kontroli przepisów prawa w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym.

Skarga konstytucyjna jest bowiem nadzwyczajnym środkiem ochrony konstytucyjnych praw, wolności lub obowiązków, inicjującym konkretną kontrolę norm prawnych.

Zainicjowanie postępowania skargą konstytucyjną warunkowane jest spełnieniem przesłanek określonych w art. 79 ust. 1 Konstytucji, doprecyzowanych ustawą o Trybunale Konstytucyjnym.

W świetle art. 79 Konstytucji oraz art. 46 ust. 1 i art. 47 ust. 1 pkt 1 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, jedynym dopuszczalnym przedmiotem skargi konstytucyjnej może być unormowanie wykazujące dwojaką kwalifikację: stanowiło ono podstawę ostatecznego orzeczenia o prawach lub wolnościach bądź obowiązkach konstytucyjnych podmiotu występującego ze skargą konstytucyjną oraz aby w normatywnej treści przepisu tkwiła przyczyna niedozwolonej ingerencji w sferę konstytucyjnych praw lub wolności podmiotu występującego ze skargą konstytucyjną.

Skarżący, stosownie do art. 79 Konstytucji i art. 47 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, inicjując postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym obowiązany jest wskazać, jakie konstytucyjne wolności lub prawa i w jaki sposób, jego zdaniem, zostały naruszone przez kwestionowane przepisy aktu normatywnego, oraz przedstawić uzasadnienie zarzutów i dowody na ich poparcie.

K S jako wzorce kontroli art. 10 ust. 1 pkt 1 ustawy wskazał art. 32 w związku z art. 67 ust. 1 Konstytucji.

Zdaniem Skarżącego, ten przepis ustawowy, w kwestionowanym zakresie, ingeruje w prawo do zabezpieczenia społecznego z tego powodu, że - w zakresie prawa do jednorazowego odszkodowania z tytułu doznanego uszczerbku na zdrowiu powstałego na skutek choroby zawodowej - rolnicy prowadzący jednocześnie pozarolniczą działalność gospodarczą, podlegający rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu, oraz osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą, objęte powszechnym ubezpieczeniem społecznym, są traktowani nierówno.

Oceniając spełnienie warunków formalnych przez niniejszą skargę, należy w pierwszej kolejności rozważyć, czy zakwestionowany przepis odnosi się do praw socjalnych, wyrażonych w art. 67 ust. 1 Konstytucji, których ochrony domaga się Skarżący.

Należy zauważyć, że jednorazowe odszkodowanie z tytułu doznania stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu powstałego wskutek wypadku przy pracy rolniczej lub rolniczej choroby zawodowej jest świadczeniem pieniężnym o charakterze zryczałtowanym, w tym znaczeniu, że jego wysokość nie jest indywidualizowana. Ustala się ją bowiem według tej samej reguły dla każdego ubezpieczonego rolnika – za każdy procent długotrwałego uszczerbku na zdrowiu przysługuje taka sama kwota (art. 13 ustawy).

Jednorazowe odszkodowanie, o którym mowa w ustawie o ubezpieczeniu społecznym rolników, ma zatem podobny charakter do jednorazowego odszkodowania przysługującego z powszechnego ubezpieczenia wypadkowego.

Odszkodowanie to przysługuje bowiem również z tytułu doznania stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu wskutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej. Ponadto, jego wysokość obliczana jest także jako iloczyn takiej samej dla wszystkich kwoty (części przeciętnego wynagrodzenia) i procent stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu [art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 11 i art. 12 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz. U. z 2009 r. Nr 167, poz. 1322 ze zm.)].

Z uwagi na podobieństwo tych świadczeń z obu ubezpieczeń wypadkowych, poglądy, wyrażane w literaturze przedmiotu, na temat charakteru i funkcji jednorazowego odszkodowania przysługującego na podstawie wymienionej wyżej ustawy o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych odnieść można również do jednorazowego odszkodowania przewidzianego w ustawie o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Podobieństwo to uzasadnia tym samym stanowisko, że jednorazowe odszkodowanie przysługujące z ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników jest świadczeniem, którego celem jest jednorazowe naprawienie szkody

(majątkowej i niemajątkowej), jaka powstała na skutek wypadku przy pracy rolniczej lub rolniczej choroby zawodowej.

Z uwagi bowiem na to, że jest ono zryczałtowane, jest «świadczaniem niezmiernym do naprawienia pełnej szkody. Jak podkreśla się w piśmiennictwie, stanowi "formę zryczałtowanego pieniężnego wyrównania za doznanie uszczerbku na zdrowiu (szkoda biologiczna) wypłacanego niezależnie od tego, czy równocześnie nastąpiło obniżenie wynagrodzenia albo czy stopień utraty zdrowia uzasadnia nabycie prawa do świadczeń rentowych" (*T. Bińczycka-Majewska, Charakterystyka i zakres świadczeń*, s. 20; szerzej w tym zakresie por. *U. Jackowiak, Wyrównanie szkód niemajątkowych*, s. 14) (...). Sposób obliczenia jednorazowego odszkodowania wydaje się sugerować, że zmierza ono do naprawienia krzywdy wynikającej z urazu (w tym kierunku zdaje się argumentować *W. Witoszko, Jednorazowe odszkodowanie*, rozdział IX, pkt 4, choć autorka nie zajmuje w konsekwencji wyraźnego stanowiska). Ponieważ jednak ustawodawca posługuje się metodą ryczałtową, można równie dobrze przyjąć, że ryczałt ten obejmuje także ewentualne uszczerbki majątkowe i to zarówno straty rzeczywiste, jak i utracone korzyści (por. *U. Jackowiak, Wyrównanie szkód niemajątkowych*, s. 70 i n.). Ryczałt ma bowiem to do siebie, że nie pozwala na ustalenie, jakie ma elementy składowe. W dalszej kolejności można stwierdzić, opierając się na argumencie *lege non distinguente*, że skoro ustawodawca nie wyłącza określonych konsekwencji urazu jako objętych jednorazowym odszkodowaniem, to i nie ma powodów, aby dokonując wykładni komentowanego przepisu, zakres jednorazowego odszkodowania ograniczać wyłącznie do krzywdy wynikającej z wypadku. Stoimy zatem na stanowisku, że jednorazowe odszkodowanie z ubezpieczenia wypadkowego ma na celu naprawienie zarówno krzywdy (szkody niemajątkowej), jak i szkód majątkowych wywołanych uszczerbkiem na zdrowiu.» [*Ustawa o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. Komentarz*,

pod red. M. Gersdorf i B. Gudowskiej, C.H. Beck 2012, (*komentarz do art. 6 i art. 11*), system informatyczny Legalis].

Charakter i funkcja jednorazowego odszkodowania, zarówno przysługującego z ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, jak i z ustawy o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, wskazują zatem, że choć są to świadczenia wypłacane z systemu ubezpieczeń społecznych (zarówno z powszechnego systemu ubezpieczeń, jak i z odrębnego rolniczego systemu ubezpieczeniowego), to nie można ich zaliczyć do świadczeń, których celem jest realizacja praw socjalnych obywateli, wyrażonych w art. 67 ust. 1 Konstytucji.

Ta norma konstytucyjna przyznaje bowiem obywatelom prawo do zabezpieczenia społecznego w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę lub inwalidztwo oraz po osiągnięciu wieku emerytalnego. „Treścią określonego w art. 67 Konstytucji prawa do zabezpieczenia społecznego jest zagwarantowanie każdemu obywatelowi świadczeń na wypadek: niezdolności do pracy ze względu na chorobę albo inwalidztwo, po osiągnięciu wieku emerytalnego (ust. 1), a także w sytuacji pozostawania bez pracy nie z własnej woli i nieposiadania innych środków utrzymania (ust. 2). Jak podkreśla się w orzecznictwie Trybunału wyliczenie to jest enumeratywne, co oznacza, że art. 67 Konstytucji nie odnosi się do sytuacji w nim niewymienionych (zob. wyrok TK z 4 stycznia 2000 r., sygn. K 18/99, OTK ZU Nr 1/2000, poz. 1) (...) Celem prawa do zabezpieczenia społecznego, wynikającego z art. 67 ust. 1 Konstytucji, jest zagwarantowanie odpowiedniego poziomu życia w warunkach obniżonej zdolności zarobkowania spowodowanej niezdolnością do pracy przez czynniki wymienione w tym przepisie, tj. chorobę, wiek, inwalidztwo” [wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 października 2010 r. w sprawie o sygn. P 25/09, OTK ZU(A) z 2010 r. Nr 8, poz. 82].

Należy także zauważyć, że art. 67 ust. 1 Konstytucji do regulacji ustawowej przekazuje określenie zakresu i form zabezpieczenia społecznego.

Oznacza to, w świetle utrwalonego orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, że ustawodawcy przysługuje swoboda regulacyjna kształtowania instrumentów owego zabezpieczenia oraz rodzaju świadczeń służących zaspokojeniu potrzeb obywateli w związku z powstaniem okoliczności określonych w art. 67 Konstytucji.

Swoboda ustawodawcy kształtowania praw socjalnych wymienionych w art. 67 ust. 1 Konstytucji nie jest, oczywiście, nieograniczona. Ustawodawca nie może bowiem naruszać ich istoty, a nadto regulacje systemowe muszą pozostawać w zgodzie z innymi zasadami i wartościami konstytucyjnymi [*vide* - wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 24 kwietnia 2006 r. w sprawie o sygn. P 9/05, OTK ZU (A) z 2006 r., Nr 4, poz. 46 oraz z dnia 13 lutego 2007 r. w sprawie o sygn. K 46/05, OTK ZU (A) z 2007 r., Nr 2, poz. 10].

Z konstytucyjnie określonego zakresu swobody kształtowania systemu zabezpieczenia społecznego wynika zatem, że ustawodawca jest uprawniony również do określania warunków nabycia przez ubezpieczonych prawa do świadczeń z systemu ubezpieczeń społecznych [np. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 marca 2008 r. w sprawie o sygn. SK 58/06, OTK ZU (A) z 2008 r., Nr 2, poz. 26].

Niewątpliwie, w ramach przysługującej swobody kształtowania systemu ubezpieczeń społecznych (zabezpieczenia społecznego), ustawodawca może wprowadzić również inne świadczenia, ponad gwarantowane w art. 67 ust. 1 Konstytucji, realizujące inne normy konstytucyjne, jak np. zasadę ochrony pracy (art. 24 Konstytucji), czy też inne ważne interesy obywateli. Charakter takiego świadczenia może wówczas, ogólnie mówiąc, uprawniać ustawodawcę do określenia innych warunków ich uzyskania, gdyż nie będą one realizować praw socjalnych, których istota objęta jest ochroną art. 67 ust. 1 Konstytucji, lecz inne cele społeczne, uznane przez prawodawcę za istotne.

Kształtując rolniczy system ubezpieczeń społecznych, ustawodawca przewidział świadczenie w postaci jednorazowego odszkodowania z tytułu

doznanego stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu powstałego wskutek wypadku przy pracy rolniczej lub rolniczej choroby zawodowej, przysługujące ubezpieczonemu z tytułu podlegania rolniczemu ubezpieczeniu wypadkowemu.

Nie jest to jednak świadczenie, którego celem jest realizacja obowiązku ustawodawcy zapewnienia obywatelom środków finansowych w razie wystąpienia ryzyk socjalnych, wymienionych w art. 67 ust. 1 Konstytucji. Prawo do jednorazowego odszkodowania ma charakter ustawowy, gdyż służy jednorazowemu, choćby częściowemu, zrekompensowaniu szkody majątkowej i niemajątkowej, jakiej doznał rolnik na skutek wypadku przy wykonywaniu pracy rolniczej lub choroby zawodowej wywołanej czynnikami panującymi przy prowadzeniu działalności rolniczej.

Z uwagi na to, że art. 67 ust. 1 Konstytucji nie gwarantuje obywatelom, także rolnikom, w tym rolnikom prowadzącym pozarolniczą działalność gospodarczą, prawa do świadczenia z zabezpieczenia społecznego, którego celem jest, ogólnie mówiąc, naprawienie szkody powstałej na skutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej, to ta norma ustawy zasadniczej nie może stanowić adekwatnego wzorca kontroli art. 10 ust. 1 pkt 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Skarżący nie wykazał, iż z art. 67 ust. 1 Konstytucji wynika prawo podmiotowe do takiego świadczenia. Niezgodności art. 10 ust. 1 pkt 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników z tym wzorcem konstytucyjnym upatruje natomiast w naruszeniu art. 32 Konstytucji, polegającym na zróżnicowaniu sytuacji prawnej ubezpieczonych na podstawie kryterium charakteru ubezpieczenia społecznego, którego regulację na poziomie Konstytucji uczynił wzorcem kontroli.

Należy zatem odnotować, że, zgodnie z orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego, „przesłanką dopuszczalności złożenia skargi konstytucyjnej nie jest każde naruszenie Konstytucji, ale tylko naruszenie wyrażonych w niej

wolności lub praw człowieka i obywatela, z których wynikają przysługujące skarżącemu konstytucyjne prawa podmiotowe. Skarga konstytucyjna winna zatem zawierać – zgodnie z art. 47 ust. 1 pkt 2 ustawy o TK – przede wszystkim wskazanie, które z określonych w Konstytucji wolności lub praw zostały naruszone, oraz określenie sposobu tego naruszenia (...). Prawidłowe wykonanie przez skarżącego obowiązku przedstawienia, jakie konstytucyjne prawa lub wolności (i w jaki sposób) zostały naruszone przez przepisy stanowiące przedmiot wnoszonej skargi konstytucyjnej, polegać musi nie tylko na wskazaniu (numerycznym) postanowień Konstytucji i zasad z nich wyprowadzanych, z którymi – zdaniem skarżącego – kwestionowane przepisy są niezgodne, ale również na precyzyjnym przedstawieniu treści prawa lub wolności, wywodzonych z tych postanowień, a naruszonych przez ustawodawcę. Powinna temu towarzyszyć szczegółowa i precyzyjna argumentacja uprawdopodobniająca stawiane zarzuty” [postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 lutego 2011 r. w sprawie o sygn. Ts 4/10, OTK ZU(B) z 2011 r., Nr 2, poz. 155].

Niniejsza skarga – wobec niewykazania przez Skarżącego, w jakie przysługujące Mu konstytucyjne prawa ingeruje zakwestionowany przepis ustawy – nie spełnia zatem wymagań art. 79 ust. 1 Konstytucji i art. 47 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym.

W tej sytuacji, postępowanie w niniejszej sprawie, na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, podlega umorzeniu z uwagi na niedopuszczalność orzekania.

W świetle bowiem utrwalonego orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, w postępowaniu inicjowanym skargą konstytucyjną wskazany przez Skarżącego art. 32 Konstytucji może stanowić samoistny wzorzec kontroli jedynie wówczas, gdy podmiot inicjujący postępowanie w trybie skargi konstytucyjnej sprecyzuje, jakie konstytucyjne wolności, prawa lub obowiązki doznały ograniczeń.

Trybunał Konstytucyjny w postanowieniu z dnia 24 października 2001 r. w sprawie o sygn. SK 10/01, wydanym w pełnym składzie Trybunału, stwierdził: «Uznając więc prawo do równego traktowania za konstytucyjne prawo jednostki Trybunał Konstytucyjny podkreśla, iż ma ono charakter niejako prawa "drugiego stopnia" ("metaprawa"), tzn. przysługuje ono w związku z konkretnymi normami prawnymi lub innymi działaniami organów władzy publicznej, a nie w oderwaniu od nich - niejako "samoistnie". Jeżeli te normy lub działania nie mają odniesienia do konkretnych określonych w Konstytucji wolności i praw, prawo do równego traktowania nie ma w pełni charakteru prawa konstytucyjnego, a to sprawia, że nie może ono być chronione za pomocą skargi konstytucyjnej. Art. 32 Konstytucji wyraża przede wszystkim zasadę ogólną, i dlatego winien być w pierwszej kolejności odnoszony do konkretnych przepisów Konstytucji, nawet jeżeli konstytucyjna regulacja danego prawa jest niepełna i wymaga konkretyzacji ustawowej. W takim zakresie wyznacza on także konstytucyjne prawo do równego traktowania. Mamy tu do czynienia z sytuacją "współstosowania" dwóch przepisów Konstytucji, a więc nie tylko z prawem do równego traktowania, ale ze skonkretyzowanym prawem do równej realizacji określonych wolności i praw konstytucyjnych. W skardze konstytucyjnej należy powołać oba przepisy Konstytucji, dopiero one wyznaczają bowiem konstytucyjny status jednostki, który przez regulację ustawową lub podustawową został naruszony. Natomiast gdy chodzi o uprawnienia określone w innych niż Konstytucja aktach normatywnych - jeśli treść konkretnego prawa ustala się wyłącznie na ich podstawie - art. 32 Konstytucji stanowi zasadę systemu prawa, a nie wolność lub prawo o charakterze konstytucyjnym. Uprawnienia podmiotowego do świadczeń, których podstawą byłaby wyłącznie ustawa, nie można uznać za konstytucyjne prawo jednostki. Jeżeli treść prawa (uprawnienia) wynika wyłącznie z ustawy, domaganie się ochrony tego prawa z powołaniem się na zasadę równości nie ma w pełni "konstytucyjnego" wymiaru» (OTK ZU z 2001 r. Nr 7, poz. 225).

Niezależnie od wyżej wskazanych przyczyn umorzenia postępowania w niniejszej sprawie, należy również zauważyć, że przedstawiony przez Skarżącego problem niemożności uzyskania przez rolnika, objętego rolniczym systemem ubezpieczeniowym, świadczenia w postaci jednorazowego odszkodowania z tytułu uszczerbku na zdrowiu doznanego na skutek wypadku przy prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej lub na skutek choroby zawodowej powstałej przy prowadzeniu takiej działalności, w istocie, nie dotyczy konstytucyjności przepisu art. 10 ust. 1 pkt 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w zakresie dotyczącym warunku wypłaty świadczenia, tj. zawartego w nim wyrażenia „rolniczej”. Związany jest on natomiast z uregulowaniem rodzajów tytułów ubezpieczeniowych, rodzących obowiązki składowe rolników prowadzących jednocześnie pozarolniczą działalność gospodarczą, i w konsekwencji, zakresu ochrony ubezpieczeniowej ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, a także rozwiązań przyjętych w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych.

System rolniczych ubezpieczeń społecznych jest systemem odrębnym, obejmującym osoby, dla których praca rolnicza stanowi źródło utrzymania i jest to jednocześnie tytuł ubezpieczeniowy. Od tej reguły ustawodawca wprowadził wyjątek, umożliwiając pozostanie w tym systemie tym rolnikom, spełniającym warunki określone w ustawie, którzy prowadzą działalność rolniczą i rozpoczną jednocześnie prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej (art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników).

Należy jednak zauważyć, że na gruncie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej nie jest tytułem ubezpieczeniowym.

Zatem rolnik, który skorzysta z przewidzianego tym przepisem uprawnienia wyboru rolniczego systemu ubezpieczeń społecznych, w ramach tego ubezpieczenia nie będzie opłacał składki na ubezpieczenie z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, w tym na ubezpieczenie

wypadkowe. Nie jest też w takim przypadku rozszerzona ochrona ubezpieczeniowa od skutków wypadków i chorób związanych z prowadzeniem działalności rolniczej na takie zdarzenia powstałe w związku z działalnością pozarolniczą. Rolnik ten nie może także, choćby dobrowolnie, przystąpić do ubezpieczenia wypadkowego z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej ani w ramach systemu powszechnego, ani rolniczego, gdyż przepisy ustaw ubezpieczeniowych nie przewidują takiej możliwości.

Odmienna jest natomiast sytuacja prawna osób objętych powszechnym ubezpieczeniem społecznym (w tym prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą), które są jednocześnie rolnikami. Mogą one bowiem, niezależnie od obowiązkowego uczestniczenia w systemie powszechnym, przystąpić dobrowolnie do rolniczego ubezpieczenia wypadkowego z tytułu prowadzenia gospodarstwa rolnego. W konsekwencji, w razie doznania uszczerbku na zdrowiu wskutek rolniczego wypadku przy pracy lub rolniczej choroby zawodowej, z rolniczego systemu ubezpieczeniowego mogą one uzyskać jednorazowe odszkodowanie (art. 7 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników). W przypadku zaś doznania uszczerbku na zdrowiu na skutek wypadku lub choroby zawodowej związanej z prowadzeniem pozarolniczej działalności gospodarczej osoby te mogą uzyskać świadczenie z obowiązkowego systemu powszechnego.

Słusznie wskazuje Skarżący, że ustawodawca powinien zapewnić rolnikom, objętym rolniczym systemem ubezpieczeń społecznych i prowadzącym jednocześnie pozarolniczą działalność gospodarczą (art. 5a ustawy), możliwość uzyskania jednorazowego odszkodowania również w sytuacji, gdy choroba zawodowa, powodująca stały lub długotrwały uszczerbek na zdrowiu, wywołana została czynnikami panującymi przy wykonywaniu pozarolniczej działalności gospodarczej. Niemniej jednak niemożności uzyskania obecnie w takim przypadku jednorazowego odszkodowania nie można upatrywać w regulacji art. 10 ust. 1 pkt 1 ustawy o ubezpieczeniu

społecznym rolników, skoro na gruncie tej ustawy prowadzenie działalności gospodarczej nie jest tytułem ubezpieczenia, lecz w braku systemowych rozwiązań tego problemu (zaniechanie ustawodawcze).

Ocena zaniechania ustawodawczego nie należy jednak do właściwości Trybunału Konstytucyjnego. Trybunał Konstytucyjny orzeka bowiem w sprawach zgodności z Konstytucją aktów normatywnych, w celu wyeliminowania przepisów prawnych niezgodnych z Konstytucją [*vide* – postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 29 listopada 2010 r. w sprawie P 45/09, OTK ZU(A) z 2010 r. Nr 9, poz. 125].

W tej sytuacji, również i z tego powodu postępowanie w niniejszej sprawie, na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, podlega umorzeniu, z uwagi na niedopuszczalność orzekania.

Z powyższych względów, przedstawiam stanowisko jak na wstępie.

Z upoważnienia
Prokuratora Generalnego
Robert Hernand
Zastępca Prokuratora Generalnego